

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK**JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Simona a soudců Mgr. Jiřího Němce a Mgr. Víta Bičáka ve věci žalobce **J M** narozeného [redacted] bytem v [redacted] zastoupeného JUDr. Janou Kašpárkovou, advokátkou se sídlem v Olomouci, Rokycanova 809/1c, proti žalované **České republice – Ministerstvu spravedlnosti**, se sídlem v Praze 2, Vyšehradská 427/16, jednající Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, se sídlem v Praze 2, Rašínovo nábřeží 390/42, o zaplacení 4 705 500 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 26 C 73/2014, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. 1. 2018, č. j. 17 Co 323/2017-288, t a k t o :

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 1. 2018, č. j. 17 Co 323/2017-288, **se zrušuje** a věc **se vrací** Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se v řízení domáhal po žalované zaplacení částky 5 000 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady nemajetkové újmy, která mu měla být způsobena nezákonným rozhodnutím, neboť trestní stíhání vedené proti jeho osobě pro trestný čin vraždy a projednávané u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. [redacted] skončilo vydáním zprošťujícího rozsudku. Žalovaná poskytla žalobci na náhradu nemajetkové újmy za nezákonné rozhodnutí částku 294 500 Kč (dále částku 803 000 Kč na odškodnění za neoprávněný výkon vazby v délce 730 dnů a částku 151 938 Kč za nepřiměřenou délku trestního řízení). Žalobce vzal ohledně zaplacené částky svou žalobu částečně zpět a v tomto rozsahu bylo řízení zastaveno. Předmětem řízení tak zůstal nárok na náhradu nemajetkové újmy za nezákonné rozhodnutí ve výši 4 705 500 Kč s příslušenstvím.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 26. 5. 2017, č. j. 26 C 73/2014-262 (již třetím v pořadí, když předchází dva vydané rozsudky byly odvolacím soudem zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení), uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 95 500 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 13. 3. 2014 do zaplacení a dále úrok z prodlení z částky 294 500 Kč od 13. 3. 2014 do 16. 4. 2014, žalobu o zaplacení částky 4 610 000 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok I) a žalovanou zavázal k náhradě nákladů řízení žalobci ve výši 65 656 Kč (výrok II).

3. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že dne 22. 3. 2000 byl žalobce zadržen za použití donucovacích prostředků, byl předveden a bylo mu sděleno obvinění pro pomoc k trestnému činu vraždy. Dne 24. 3. 2000 byl žalobce vzat do vazby, z níž byl propuštěn dne 18. 3. 2002. Dne 27. 10. 2004 byla na žalobce podána obžaloba z trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. b) a f) trestního zákona ve formě spolupachatelství. Žalobce byl opakovaně soudem prvního stupně zproštěn obžaloby rozsudky ze dne 30. 3. 2006, 26. 10. 2007, 11. 6. 2009, 25. 11. 2010 a 16. 12. 2011, které byly odvolacím soudem vždy zrušeny, následně byl zproštěn obžaloby rozsudkem ze dne 14. 5. 2012, neboť nebylo prokázáno, že by spáchal skutek, pro nějž byl obžalován, a dne 20. 3. 2013 nabyl zprošťující rozsudek právní moci. Dále vzal za prokázané, že žalobce trestní stíhání citelně nesl, věc byla medializována. V době trestního stíhání byl nervózní, začal trpět srdeční arytmií. Před obviněním vedl řádný život, měl rodinu a chodil do práce. Po návratu z vazby se rozbily jeho rodinné vazby, rozpadlo se jeho manželství a přestal se stýkat s přáteli. Trestním stíháním byla postižena celá rodina, matka po jeho návratu z vazby zemřela, otec byl umístěn v psychiatrické léčebně. Trestním stíháním byl postižen v nejproduktivnějším věku, připravoval se na šampionát v kickboxu a tuto příležitost ztratil. Byl mu odebrán zbrojní průkaz a legálně držené zbraně, nemohl se věnovat svému koníčku ve střelbě. Následky trestního stíhání na žalobce negativně dopadaly i po jeho skončení, byla zmařena jím plánovaná koupě nemovitosti, když prodávající obec zjistila, kdo chce nemovitost koupit.

4. Po právní stránce posoudil soud prvního stupně nárok žalobce na náhradu nemajetkové újmy za nezákonné trestní stíhání podle § 8 odst. 1 a § 31a odst. 1, 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění účinném od 27. 4. 2006 (dále též jen „OdpŠk“). Shledal existenci odpovědnostního titulu spočívajícího v nezákonném rozhodnutí o zahájení trestního stíhání (s poukazem na zprošťující rozsudek). Uzavřel, že žalobci vznikla újma spojená se subjektivními pocity frustrace a beznaděje, i újma objektivní, představovaná zásahem do jeho osobnostních práv, došlo ke snížení jeho reputace a dobré pověsti, v důsledku trestního stíhání se mu zcela změnil jeho život. Hrozil mu trest odnětí svobody v rozsahu 10 až 15 let. Vzhledem k uvedeným okolnostem mu přisoudil zadostiučinění v peněžité formě, když samotné konstatování nezákonnosti trestního stíhání se jevílo zcela nedostačující. Odmítl argumentaci žalobce, že má být přiznáno zadostiučinění ve výši podle rozhodnutí téhož soudu v řízení vedeném pod sp. zn. [REDAKCE] což soud prvního stupně odůvodnil tím, že v tam projednávané věci byl poškozený pravomocně odsouzen k trestu odnětí svobody a trest vykonal, tudíž věc nelze v žádném případě porovnávat s případem žalobce, se kterým se v žádném znaku neshoduje. Dále provedl komparaci s jinými případy náhrady nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání projednávanými stejným soudem pod sp. zn. [REDAKCE], [REDAKCE], [REDAKCE] a [REDAKCE] u nichž uvedl vždy trestný čin, pro který bylo trestní stíhání vedeno, hrozící trestní sazbu, dobu trestního řízení, případnou medializaci a výši poskytnutého zadostiučinění. Za nejpodobnější případ, co se týče zásahu do osobnostní sféry poškozeného, považoval

rozhodnutí ve věci vedené pod sp. zn. [REDAKCE] v němž soud přiznal zadostiučinění ve výši 400 000 Kč za trestní řízení trvající tři roky, vedené pro trestný čin podvodu, kterého se měl dopustit poškozený jako závodní lékař pacienta tím, že měl vystavovat potvrzení o zdravotním stavu s nesprávnými údaji, v jehož průběhu poškozený přišel o své podnikání, věc se dostala ve známost široké odborné veřejnosti s obrovským zásahem do profesní sféry a osobního života poškozeného. Konstatoval, že každé z uvedených řízení mělo některý společný znak s posuzovaným trestním stíháním, ale žádné nemělo ani dva společné znaky, a proto nelze použít ani jedno z nich. Při stanovení výše peněžitého odškodnění poté zvažoval jednotlivá kritéria popsána v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu (povaha trestní věci, délka trestního řízení, negativní dopad do osobnostní sféry žalobce) podle výše uvedených zjištění a za adekvátní odškodnění vzniklé újmy považoval částku 390 000 Kč. Vzhledem k již žalovanou zaplacené částce 294 500 Kč žalobci přiznal rozsudkem 95 500 Kč.

5. K odvolání obou účastníků Městský soud v Praze v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I o věci samé potvrdil, ve výroku II o nákladech řízení jej změnil jen tak, že jejich výše činí 57 498 Kč, jinak jej též potvrdil (výrok I) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II).

6. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně ohledně průběhu trestního řízení a o částkách zaplacených žalovanou na náhradě nemajetkové újmy způsobené nezákonným trestním stíháním, vazbou a nepřiměřenou délkou trestního řízení. Neztotožnil se však s jeho skutkovými závěry ohledně dopadů trestního stíhání do osobnostní sféry žalobce. Po částečném zopakování dokazování vzal za prokázané, že manželské soužití žalobce a jeho bývalé ženy bylo ukončeno z důvodu ochladnutí vzájemných citových vztahů v květnu 2002 (tj. po návratu žalobce z vazby), vztahy žalobce a jeho syna byly v té době velmi dobré, stejně jako zdravotní stav žalobce. Krátce po rozpadu prvního manželství navázal žalobce nový vztah, z něhož se mu narodily další dvě děti. V průběhu trestního řízení měl dobré rodinné zázemí. Odvolací soud neměl za prokázanou příčinnou souvislost mezi smrtí matky žalobce a jeho trestním stíháním, stejně jako příčinnou souvislost mezi trestním stíháním a narušením rodinných vztahů s bratrem a otcem, který byl podle vyjádření žalobce „krutý a vulgární opilec a násilník“. Trestní stíhání žalobce nezasáhlo do jeho zaměstnání, neboť okamžitě po návratu z vazby se vrátil do původního zaměstnání. Žalobci zbyla spousta přátel, do společnosti moc nechodí a dodnes sportuje. Příprava na šampionát v kickboxu byla zmařena v souvislosti s jeho pobytem ve vazbě a nebylo jisté, jaké jeho šance v tomto směru byly zmařeny. V průběhu trestního stíhání se žalobce mohl vrátit k zájmové střelecké činnosti, žádná objektivní překážka mu v tom nebránila. Tvrzené neumožnění koupě pozemku nebylo podle odvolacího soudu v příčinné souvislosti s trestním stíháním, neboť k této události mělo dojít až po jeho skončení v roce 2014. Odvolací soud dále poukázal na čtyři zrušující rozsudky Nejvyššího soudu, v nichž nebyla pravomocně přiznána žádná konkrétní výše přiměřeného zadostiučinění.

7. Ve shodě se soudem prvního stupně dospěl odvolací soud k závěru, že žalobci vznikla nemajetková újma způsobená nezákonným trestním stíháním, za níž mu náleží peněžité zadostiučinění. Odvolací soud konstatoval, že nenalezl žádný srovnatelný (shodný) případ náhrady nemajetkové újmy, přičemž bylo primárně na žalobci, aby zvolil přesvědčivé srovnání, podle kterého jeho újma z hlediska spravedlnosti není menší než újma jiná, za kterou se přiznává minimálně žalovaná částka. Neztotožnil se s argumentací žalobce, který svůj případ porovnával s případem J. Š. [REDAKCE] (věc vedená u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. [REDAKCE] – odvolacím soudem označena nepřesně jako věc vedená u „Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. [REDAKCE]“ – poznámka Nejvyššího soudu), neboť podle odvolacího soudu šlo o případ skutkově zcela odlišný, jednalo se o odškodnění

justičního omylu a žalobce vycházel pouze z rozhodnutí soudu prvního stupně, které nebylo podrobeno přezkumné činnosti vyšších soudů. Za tohoto stavu vycházel odvolací soud z úvahy, že odškodnění nemajetkové újmy za nezákonné trestní stíhání v peněžité formě by se mohlo pohybovat, i s ohledem na ekonomickou realitu České republiky v řádek desítek, maximálně stovek tisíc Kč vzhledem ke konkrétním okolnostem toho kterého případu a že se nejedná o odškodnění v rádech milionů, jak požaduje žalobce.

8. Při stanovení výše zadostiučinění, kterého by se mělo žalobci dostat, hodnotil stejná kritéria jako soud prvního stupně. Povahu trestního řízení měl za velmi závažnou, neboť žalobce byl stíhán pro trestný čin vraždy, stíhání nezavinil, hrozil mu vysoký trest odnětí svobody a odsudek společnosti. Újma, která se žalobci trestním řízením děla, byla vnímána negativně a intenzivně i s ohledem na opakované zproštění obžaloby. Při hodnocení délky řízení zohlednil odvolací soud zvýšený význam řízení pro žalobce, k němuž nebylo přihlédnuto v rámci odškodnění nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku trestního řízení. Následky trestního stíhání v osobnostní sféře žalobce neshledal odvolací soud nijak mimořádně významné s ohledem na výše citovaná skutková zjištění. Do rodinného života podle něj trestní stíhání v podstatě nezasáhlo, manželka věřila v nevinu žalobce a k jejich vzájemnému odcizení došlo, pokud ne z jiných důvodů, v důsledku vazby, která již byla samostatně odškodněna a její následek nelze odškodňovat znovu. O syna se žalobce nemohl starat opět pouze po dobu vazby. Odvolací soud také uzavřel, že nelze přičítat k tíži žalované medializaci žalobcova případu, tedy to, že princip presumpce nevinu byl narušen sdělovacími prostředky a nebyla dána příčinná souvislost mezi trestním stíháním a medializací případu, která by mohla založit či zvýšit újmu žalobce. Konstatoval též, že předmětem řízení je odškodnění újmy vzniklé žalobci, a nikoliv jeho rodinným příslušníkům. Vzhledem k tomuto hodnocení uzavřel, že částka odškodnění ve výši 390 000 Kč stanovená soudem prvního stupně uvedeným kritériím odpovídá, neboť beze zbytku bylo naplněno pouze první kritérium (povaha trestního řízení), další dvě kritéria byla splněna jen malou měrou, neboť délka řízení již byla odškodněna a přihlížel jen k tomu, že se jednalo o řízení pro žalobce významné, a trestní stíhání jeho profesní soukromý a rodinný život nijak významně nezasáhlo.

II. Dovolání a vyjádření k němu

9. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce včasným dovoláním. Navrhuje jeho zrušení v celém rozsahu a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

10. Žalobce namítá nesprávné právní posouzení věci a má za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky – v dovolání označené jako 1) – „aplikace pravidla o posuzování za pomoci případů, které se s projednávanou věcí v podstatných znacích shodují (při rozhodování o výši peněžitého zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání)“, při jejímž řešení se podle něj odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (rozsudku ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014, uveřejněného pod číslem 67/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „R 67/2016“, a rozsudku ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 30 Cdo 1138/2017, jenž je veřejnosti dostupný – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – na <http://www.nsoud.cz>). Domnívá se, že poukázal na případ pana Š. [redacted] který se jeho případu podobá nejvíce. Srovnává konkrétní skutkové okolnosti obou případů a nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že šlo o případ zcela skutkově odlišný, protože se jednalo o odškodnění justičního omylu. Podle žalobce je také namísto otázka „kterými podstatnými znaky je při porovnávání obdobných případů nutno se řídit“, jež podle něj dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena nebyla.

11. Žalobce dále „*in eventum*“ předkládá k dovolacímu přezkumu jako v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené tyto otázky:

„2a) Argumentuje-li dovolatel odškodněním v kauze, u níž uvádí jednotlivé znaky a uvádí u nich přehled toho, zdali se shodují či nikoliv, je třeba, aby se soud těmito znaky jednotlivě zabýval nebo je možno konstatovat, že ‚šlo o případ odlišný‘ a bez dalšího nechat argumentaci dovolatele bez bližšího odůvodnění? Je takový přístup v souladu s § 157 o. s. ř.?”

2b) Poukazuje-li dovolatel na ‚dobrovolně poskytnuté odškodné‘ v jiné kauze, o níž tvrdí, že tato je v podstatných znacích srovnatelná, je možno toto odškodnění považovat za souladné s obecně přijímanou představou o spravedlivém zadostiučinění, nebo je na místě odškodné, které neprošlo kompletně soudním přezkumem, nutno považovat za irelevantní?

2c) Je přípustné, aby soud při stanovení výše odškodného neuvedl žádné relevantní kauzy, z nichž při stanovení adekvátnosti vycházel?

2d) Je přípustné, aby při stanovení výše odškodnění soud neuvedl, čím se řídil při určení ‚ekonomické reality ČR‘ coby vodítka pro stanovení výše odškodnění?

2e) Je přípustné, aby soud dle § 120 odst. 2 o. s. ř. provedl k důkazu listiny, které nejsou navrženy k důkazu žádnou ze stran, ale jsou pouze založeny do spisu?

2f) Bylo-li již rozhodnuto o odškodnění za vazbu, je možno následně v rámci odškodnění za nezákonné trestní stíhání zohlednit v rámci dopadů nezákonného tr. stíhání do osobnostní sféry dovolatele skutečnost, že po návratu z vazby došlo u dovolatele k rozvodu manželství? Nebo se jedná o skutečnost, kterou bylo možno zohlednit pouze ve vztahu k odškodnění za vazbu (zde nebyla uváděna a odškodněna)?

2g) Je možno v rámci odškodnění za nezákonné trestní stíhání jako takové zohlednit, že po dobu vazby a následujícího vývoje byl dovolatelův vliv na výchovu syna omezen a po dobu vazby úplně znemožněn?

2h) Je možno v rámci odškodnění za nezákonné trestní stíhání zohlednit i okolnosti, které mají původ v nezákonném trestním stíhání, ale nastaly až po jeho ukončení?

2i) Nenamítá-li dovolatel porušení presumpce nevinny médií, je namíste zohlednit vlastní medializaci kauzy jako takové (celorepublikově, s detaily, opakovaně, hlavní zpravodajství atd.)?

2j) Byl-li dovolatel samostatně odškodněn za délku řízení (13 let), je možno toto zohlednit i ve stanovení výše odškodného za vlastní nezákonné trestní stíhání (coby kritérium intenzity zásahu)?

2k) Je na místě při zásahu do osobnostní sféry žalobce, který prokazatelně trénoval na šampionát v kickboxu, uzavřít, že ‚není jisté, jaké jeho šance byly v tomto směru zmařeny‘? Měl soud povinnost před touto úvahou dovolatele poučit o nedostatečnosti tvrzení?“

12. Odvolacímu soudu žalobce vytýká, že v situaci, kdy neshledal styčné body případu pana Š. s případem žalobce, měl v odůvodnění rozsudku podrobně uvést, v jakých znacích se liší. Odvolací soud podle žalobce také neprovedl srovnání použitelné judikatury se žalobním nárokem a není zřejmé, na základě jaké úvahy shledal žalobcem požadovanou částku za nepřiměřenou. Poukazuje přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3867/2011. Žalobce se též domnívá, že je nerozhodné, že výše odškodnění

v případě pana Š. nebyla přezkoumána soudy vyšších stupňů. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2256/2011, žalobce nepovažuje soudem stanovenou výši odškodnění za odpovídající zásadám obecné spravedlnosti. Je přesvědčen, že těmto zásadám odpovídá částka 5 000 000 Kč přiznaná v jím předkládaném srovnávacím případě, ohledně níž neproběhly žádné negativní ohlasy ze strany veřejnosti. Odchýlení od judikatury Nejvyššího soudu (rozsudku ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1747/2014), spatřuje žalobce též v tom, že odvolací soud v situaci, kdy neshledal případ, jenž by se v podstatných znacích shodoval s projednávanou věcí, neprovedl srovnání s jinými případy náhrad nemajetkové újmy, neuvedl podstatné společné a rozdílné znaky a nevysvětlil, jakým způsobem se tyto společné a rozdílné znaky promítly do výše stanoveného zadostiučinění. Odvolacím soudem zvolená výše odškodnění odůvodněná pouze odkazem na ekonomickou realitu České republiky se žalobci jeví naprosto svévolná, není zřejmé, jaké úvahy vedly odvolací soud ke stanovení právě této výše. Způsob, jakým oba soudy svůj závěr o výši přiznaného zadostiučinění odůvodnily, považuje žalobce s odkazem na konkrétní judikaturu Ústavního soudu za protiústavní a nedostatečný. Žalobce dále namítá porušení práva na spravedlivý proces („práva na rovnost zbraní“) tím, že odvolací soud provedl důkaz návrhem na rozvod manželství, protokolem z řízení o rozvodu, návrhem na úpravu poměrů k nezletilému a protokolem z řízení o úpravě poměrů k nezletilému, jež byly založeny ve spise, v situaci, kdy tyto listiny on ani žalovaná k důkazu neoznačovaly (předchozí soudní rozhodnutí se těmto listinám podrobněji nevěnovala). Nesprávný je podle žalobce také závěr odvolacího soudu, že zmaření nákupu nemovitosti, ke kterému došlo až po ukončení trestního stíhání, není v příčinné souvislosti s trestním stíháním.

13. Žalovaná považuje napadený rozsudek za zákonný a správný, má za to, že rozhodnutí citovaná žalobcem v dovolání nejsou plně přiléhavá k projednávané věci a navrhuje dovolání jako nepřijatelné odmítnout, případně zamítnout a přiznat žalované náhradu nákladů dovolacího řízení.

III. Přípustnost dovolání

14. Vzhledem k datu vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 1 přechodných ustanovení části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), dále jen „o. s. ř.“.

15. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení podle § 241 odst. 1 a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Dovolání obsahuje všechny náležitosti vyžadované zákonem, Nejvyšší soud se proto dále zabýval jeho přípustností.

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

18. Otázka „kterými podstatnými znaky je při porovnávání obdobných případů nutno se řídit“ přípustnost dovolání nezakládá, neboť oproti přesvědčení žalobce nejde o otázku dosud judikatorně neřešenou. Již v rozsudku ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011, uveřejněném pod číslem 122/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 122/2012“), Nejvyšší soud konstatoval kritéria, která pravidelně mohou indikovat rozsah způsobené nemajetkové újmy v případech zahájení trestního stíhání (řízení), které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem – povaha trestní věci, délka trestního řízení, následky způsobené trestním řízením v osobnostní sféře poškozené osoby – s tím, že je třeba při stanovení formy a výše zadostiučinění přihlídnout též k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo a dále uzavřel, že v konečném důsledku musí výše soudem přiznaného zadostiučinění odpovídat výši přiznaného zadostiučinění v případech, které se v podstatných znacích shodují, přičemž takové znaky by měly být poměřovány zejména s ohledem na výše uvedená kritéria. Těmito kritérii se přitom odvolací soud v projednávané věci zabýval.

19. Jedním z předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. je skutečnost, že otázku vymezenou v dovolání odvolací soud řeší a že jeho rozhodnutí na jejím řešení závisí, jinak řečeno, že je pro napadené rozhodnutí určující (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 53/2013). Otázky 2a) a 2d) proto přípustnost dovolání nezakládají, neboť takové otázky odvolací soud neřeší. Oproti předpokladům, z nichž žalobce při jejich formulaci vychází, odvolací soud v napadeném rozhodnutí ozřejmil okolnosti (znaky), pro které (ve shodě se závěry soudu prvního stupně) považoval za nesouměřitelnou věc J. Š. (ten byl nejen trestně stíhán, ale též pravomocně odsouzen a skutečnost, že trestný čin nespáchal, byla zjištěna až poté, kdy uložený trest odnětí svobody vykonal). Stejně tak je z odůvodnění napadeného rozhodnutí zřejmé, jakou úvahou se odvolací soud řídil při stanovení „ekonomické reality České republiky“. Odvolací soud zjevně vycházel z několika případů, v nichž Nejvyšší soud přezkoumával rozhodnutí odvolacích soudů, ve kterých byla stanovena výše odškodnění v řádech desítek či stovek tisíc Kč, shledal významnou skutkovou odlišnost případu J. Š. a právě na základě těchto skutečností uzavřel, že „odškodnění nemajetkové újmy za nezákonné trestní stíhání v peněžité formě by se mohlo pohybovat i s ohledem na ekonomickou realitu České republiky, v řádech desítek, maximálně stovek tisíc Kč“ a že „se nejedná o odškodnění v řádech milionů“.

20. Dovolání není přípustné ani pro otázku 2b), na jejímž řešení napadené rozhodnutí také nezáviselo, neboť odvolací soud při stanovení výše odškodnění nevycházel z částky poskytnuté v jiné věci (J. Š. z důvodu, že takovou věc nepovažoval za srovnatelnou s věcí žalobce. Okolnost, že tam poskytnutá výše odškodnění nebyla přezkoumána soudy vyšších stupňů, odvolací soud zmínil pouze nad rámec uvedeného důvodu.

21. Otázka 2e) nezakládá přípustnost dovolání, neboť oproti přesvědčení žalobce již byla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena a od tohoto řešení se odvolací soud neodchýlil, pokud provedl k důkazu listiny, jež byly obsahem spisu a pocházely z jiného soudního řízení, na jehož průběh a výsledek odkazovala žalovaná již v rámci svého vyjádření k žalobě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007, uveřejněný pod číslem 71/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

22. Stejně tak nejsou způsobitelné založit přípustnost dovolání otázky 2f) a 2g), neboť odvolací soud se neodchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu, pokud odlišoval následky (jednotlivé újmy), ke kterým došlo trestním stíháním, jež skončilo zproštěním obžaloby od následků, ke kterým došlo v rámci daného trestního stíhání omezením osobní

svobody při výkonu vazby a které již byly samostatně odškodněny, tj. pokud odlišoval jednotlivé příčiny a následky, aby nedocházelo k duplicitnímu odškodnění téhož, přičemž dospěl k závěru, že samotné trestní stíhání do rodinného života žalobce v podstatě nezasáhlo, k vzájemnému odcizení s bývalou manželkou došlo (pokud ne z jiných důvodů) v důsledku vazby a o syna se nemohl starat pouze v době, kdy byl ve vazbě, jinak byl jejich vztah po dobu trestního stíhání velmi dobrý (srov. R 122/2012). Namítá-li žalobce, že takto nebyl za výkon vazby odškodněn, zpochybňuje tím správnost skutkových zjištění odvolacího soudu. Dovolací přezkum je však vyhrazen výlučně otázkám právním (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Při úvaze, zda je právní posouzení věci odvolacím soudem správné, Nejvyšší soud vychází (musí vycházet) ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoliv z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých argumentů nejprve zformuluje sám dovolatel (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2125/2014, a ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3829/2011).

23. Přípustnost dovolání nezakládá ani otázka 2h), neboť ohledně ní nepředstavuje rozsudek odvolacího soudu jiné řešení, než jakého bylo dosaženo v judikatuře Nejvyššího soudu, pokud odvolací soud hodnotil pouze ty následky trestního stíhání do osobnostní sféry žalobce, ke kterým došlo po dobu trestního stíhání (srov. R 122/2012, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 1635/2016).

24. Ani při řešení otázky 2i) se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe soudu dovolacího, když uzavřel, že nelze státu přičítat k tíži medializaci žalobcova případu, tedy, že princip presumpce nevinny byl narušen sdělovacími prostředky a není zde dána příčinná souvislost mezi trestním stíháním a medializací, která by mohla založit či zvýšit újmu žalobce, tj. pokud nepřičítal k tíži státu samotnou medializaci, jež byla prostým důsledkem zásady veřejnosti trestního řízení a nikoliv výsledkem excesivního jednání orgánů činných v trestním řízení, jež nebylo zjištěno (srov. například odvolacím soudem citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 30 Cdo 1138/2017, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4280/2011 a ze dne 2. 8. 2019, sp. zn. 30 Cdo 1141/2018).

25. Pokud prostřednictvím otázky 2j) žalobce namítá, že odvolací soud při stanovení výše odškodnění za nezákoně trestní stíhání nezohlednil délku trestního řízení, míjí se tato jeho námitka s právním posouzením odvolacího soudu, který v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu zohlednil délku trestního řízení jako jedno z kritérií právě z důvodu, že při určení výše zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení nebylo přihlédnuto ke zvýšenému významu trestního řízení pro žalobce (srov. například R 122/2012, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3604/2014).

26. Dovolání není přípustné ani pro řešení otázky 2k), neboť výlučně na jejím řešení rozhodnutí nezáviselo. Odvolací soud uzavřel, že šance žalobce související s přípravou na šampionát v kickboxu byly zmařeny v souvislosti s jeho pobytem ve vazbě, který již byl odškodněn (nikoliv samotným trestním stíháním). Pokud tento závěr nebyl dovoláním relevantně zpochybněn, nemůže otázka týkající se správnosti procesního postupu odvolacího soudu ohledně jím současně přijatého závěru o nedostatečném tvrzení žalobce o zmařené šanci naplnit podmínky přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť ani odlišné vyřešení této otázky by se nemohlo v poměrech žalobce nijak projevit (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

27. Dovolání však je přípustné pro řešení otázky 1) a s ní úzce související otázky 2c), neboť odvolací soud při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění postupoval v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu.

IV. Důvodnost dovolání

28. Podle § 31a odst. 1 a 2 OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odst. 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odst. 2).

29. V již výše zmíněném R 122/2012 Nejvyšší soud shrnul dosavadní judikatorní vývoj a odůvodnil závěr, že zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním, které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, se poskytuje podle § 31a odst. 2 OdpŠk, jenž je normou s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem a jež tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Soudy při stanovení formy či výše zadostiučinění vychází především z povahy trestní věci, též z délky trestního stíhání, a zejména dopadů trestního stíhání do osobnosti sféry poškozené osoby. Forma a případná výše zadostiučinění nesmí být v rozporu s obecně sdílenou představou spravedlnosti, tj. její přiznání je nad rámec konstatování porušení práva namístež pouze tehdy, jestliže by se z hlediska obecné slušnosti poškozenému satisfakce skutečně mělo dostat. Výše soudem přiznaného zadostiučinění musí odpovídat výši přiznaného zadostiučinění v případech, které se v podstatných znacích s projednávanou věcí shodují. Neměla by se tedy bez zjevných a podstatných skutkových odlišností konkrétního případu podstatně odlišovat od zadostiučinění přiznaného v případě skutkově obdobném. Významnější odchylka je v tomto směru možná jen tehdy, bude-li soudem řádně a přesvědčivě zdůvodněna.

30. Na tyto závěry Nejvyšší soud navázal v žalobcem citovaném R 67/2016, v němž doplnil, že pokud nelze nalézt případ, který by se v podstatných znacích shodoval s projednávanou věcí, je třeba provést srovnání s jinými případy náhrad nemajetkové újmy (např. z titulu odpovědnosti státu za nezákonné omezení osobní svobody, nepřiměřenou délku řízení, náhrady nemajetkové újmy na zdraví ve formě bolestného nebo ztížení společenského uplatnění, újmy na osobnostních právech v rámci ochrany osobnosti, újmy z titulu porušení zákazu diskriminace podle obecné úpravy i v pracovněprávních vztazích apod.). Soud přitom neopomene uvést podstatné společné a rozdílné znaky a v odůvodnění svého rozhodnutí vysvětlit, jakým způsobem se tyto společné a rozdílné znaky promítly do výše stanoveného zadostiučinění, tj. z jakého důvodu je přiznané zadostiučinění přiměřené ve srovnání s jiným zadostiučiněním přiznaným z jiného právního důvodu. Nebude-li možné postupovat ani podle jiného případu náhrady nemajetkové újmy, je třeba stanovit přiměřené zadostiučinění v takové výši, která bude odpovídat ekonomické realitě České republiky a tomu, co by obecně bylo vnímáno jako spravedlivé (např. s ohledem na cenovou úroveň nebo výši průměrné mzdy). V každém případě je primárně na žalobci, aby zvolil přesvědčivé srovnání, podle kterého jeho újma z hlediska spravedlnosti není menší než újma jiná, za kterou se přiznává minimálně žalovaná částka.

31. V rozsudku ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 30 Cdo 303/2019 pak Nejvyšší soud s odkazem na předchozí judikatorní závěry upřesnil, že pokud žalobce neoznačí vhodná rozhodnutí ve srovnatelných věcech, pak uvedená skutečnost není důvodem pro zamítnutí žaloby, nýbrž je na soudu, aby provedl srovnání také s jinými obdobnými případy, které jsou mu známy z jeho činnosti a s nimiž účastníky řízení před vydáním rozhodnutí seznámí. V této souvislosti dodal, že Ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo za účelem uvedeného srovnání databázi rozhodnutí odvolacích soudů, kterými bylo žalobcům přiznáno právo na peněžitě zadostiučinění za újmu způsobenou trestním stíháním, členěnou dle charakteru trestné činnosti, jež byla stíhané osobě kladena za vinu a dle soudem zjištěných dopadů do osobnostních práv, zvyšujících (nebo naopak snižujících) intenzitu nemajetkové újmy, která byla žalobci způsobena. Tuto databázi, která v době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu ještě nebyla k dispozici, je možné nalézt na <https://www.justice.cz/web/msp/odskodnovani2?clanek=penezni-zadostiucineni-za-ujmu-zpusobenou-trestnim-stihanim>.

32. V poměrech projednávané věci odvolací soud rozebral jednotlivá kritéria podstatná pro určení výše peněžitě zadostiučinění (povaha trestní věci, délka trestního stíhání, následky způsobené trestním stíháním v osobnostní sféře žalobce) a jeho výslednou částku ve výši 390 000 Kč stanovil na základě své úvahy, aniž by provedl srovnání této částky s jiným případem (případy) náhrady nemajetkové újmy za nezákonné trestní stíhání (věc J. Š. na kterou odkazoval žalobce, měl za zcela nesouměřitelnou). Odkázal sice na některé věci projednávané Nejvyšším soudem, kterými byla zrušena rozhodnutí soudů nižších stupňů v obdobných věcech, avšak v žádném z nich nebyla pravomocně přiznána jako přiměřená jakákoliv konkrétní výše zadostiučinění. Byť soud prvního stupně poukázal na některé další případy, které se v určitých znacích s projednávanou věcí shodovaly, odvolací soud srovnání s takovými případy neprovedl a neuvedl, v čem spočívá jejich odlišnost a jaké jsou naopak jejich společné znaky a jakým způsobem se tyto společné a rozdílné znaky promítají do výše stanoveného zadostiučinění, případně z jakého důvodu ani tyto případy vůbec nelze pro porovnání použít. Tím se odchýlil od výše citované ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. I v případě, kdyby skutečně nebylo možné (ani s využitím výše citované databáze) nalézt žádný pro srovnání vhodný případ odškodnění nemajetkové újmy za nezákonné trestní stíhání, bylo na odvolacím soudu, aby v souladu s výše citovanou judikaturou provedl srovnání i s jinými případy náhrad nemajetkové újmy (z jiných titulů) a vysvětlil, jak se jejich případné společné a rozdílné znaky promítají do výše jím přiznaného odškodnění v projednávané věci.

33. V úvahách odvolacího soudu ohledně stanovení výše přiznaného odškodnění tak (v rozporu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu) zcela absentuje srovnání s jinými případy, v nichž byla poskytnuta náhrada nemajetkové újmy (vzniklé v důsledku nezákonného trestního stíhání, popřípadě i z jiného důvodu), se skutkovým stavem, jaký odvolací soud zjistil v projednávané věci tak, aby se jím přiznaná částka jevila jako průmět částek přiznaných ve skutkově nejbližších případech. Dovolání je proto důvodné.

34. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihledne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud žádnou takovou vadu řízení neshledal.

35. Z uvedených důvodů je právní posouzení výše přiměřeného zadostiučinění, jak jej učinil odvolací soud, neúplné, a tedy nesprávné. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř., zrušil v celém rozsahu, tj. i v části výroku I,

kteřou bylo žalobci vyhověno [srov. § 242 odst. 2 písm. c) o. s. ř. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3850/2014, uveřejněný pod číslem 37/2015 Sbířky soudních rozhodnutí a stanovisek], a včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení [§ 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř.] a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

36. Odvolací soud je ve smyslu § 243g odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právním názorem dovolacího soudu v tomto rozsudku vysloveným.

37. Odvolací soud při dalším projednání věci neopomene zohlednit závěry vyslovené Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 31. 7. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2828/2016 (shodně také v rozsudku ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3338/2018), podle kterých započne-li Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových jednat v řízení místo příslušné organizační složky v rámci výlučného či dohodnutého jednání a trvají-li podmínky k jeho jednání, jedná takto až do pravomocného skončení řízení, včetně případného řízení o mimořádných opravných prostředcích. Výsledek řízení včetně placení nákladů řízení, popřípadě náhrady nákladů řízení však dopadá přímo na příslušnou organizační složku. Proto se ani nemění základní označení účastníka a příslušné organizační složky v rozsudku. Soud pouze doplní dovětek o jednání Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových například takto (srov. též § 157 odst. 1 o. s. ř.): Česká republika - Ministerstvo spravedlnosti, jednajíc Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových.

38. O náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne odvolací soud v rámci nového rozhodnutí ve věci (§ 243g odst. 1, věta druhá, o. s. ř.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 31. 8. 2020

JUDr. Pavel Simon v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Viktor Kramář, DiS.